

Ніколайчук А.А.

студентка магістратури

факультету Економіки та управління у будівництві

Тюлькіна К.О.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства

Одеська державна академія будівництва та архітектури

АНАЛІЗ ФІНАНСУВАННЯ ДОРОЖНЬО-БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНИ

Стаття присвячена аналізу фінансування дорожньо-будівельної галузі в Україні. Розглянуті завдання Укравтодору та структура мережі автомобільних доріг загального призначення. Наведена класифікація існуючих доріг. Визначені шляхи фінансування дорожнього господарства. Проаналізовано фактичне фінансування ремонтно-будівельних робіт на автомобільних дорогах загального користування у 2016 році. Розглянутий законопроект, спрямований на створення Державного дорожнього фонду України. Обґрунтована необхідність визначення обсягів фінансування дорожнього господарства на базі довгострокової програми розвитку транспорту.

Ключові слова: Державне агентство автомобільних доріг України, дорожнє господарство, автомобільні дороги, фінансування, державний та місцевий бюджети, Державний дорожній фонд

Постановка проблеми. Розвиток економіки України та окремих галузей господарства напряму залежить від відносин з іншими країнами світу, особливо економічно розвиненими. Невід'ємною частиною функціонування будь-якої економіки є транспортне сполучення. Галузь дорожнього господарства відрізняється від інших галузей народного господарства тим, що з користувачів доріг неможливо кожного разу отримувати плату за надані послуги, тобто за проїзд. Тому держава повинна брати на себе функції зі збору та розподілу коштів на розвиток дорожньої мережі та її підтримку в робочому стані.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми транспортної інфраструктури, зокрема фінансування найбільш важливих проектів у цій галузі, розглядали такі вчені, як А. Багдаєв, Ю. Бажал, Ф. Бастіа, І. Бураковський, В. Геєць, П. Друкер та ін. Незважаючи на великий внесок авторитетних дослідників питання щодо шляхів фінансування будівництва, ремонту та реконструкції автомобільних доріг залишається відкритим.

Метою статті є проведення аналізу фінансування дорожньо-будівельної галузі в Україні на сучасному етапі розвитку.

Основні результати дослідження. Розвиток транспортної інфраструктури відноситься до пріоритетних завдань державної політики. Функції з управління дорожнім господарством в Україні здійснює Державне агентство автомобільних доріг України. Спрямовує і координує діяльність Укравтодору Кабінет Міністрів України через Міністра інфраструктури України.

Основними завданнями Укравтодору є [1]:

- 1) реалізація державної політики у сфері дорожнього господарства та здійснення державного управління автомобільними дорогами загального користування;
- 2) внесення на розгляд Міністра інфраструктури пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері дорожнього господарства;
- 3) здійснення управління об'єктами державної власності.

На балансі Державного агентства автомобільних доріг України знаходиться близько 170 тис.км доріг загального користування – це

ті дороги, які з'єднують населені пункти між собою, та дороги, що знаходяться в містах і населених пунктах (за них відповідають комунальні підприємства та місцеві органи влади) (рис.1). Із загальної протяжності доріг з

твердим покриттям дороги, з удосконаленими типами покриття (цементобетон, асфальтобетон, чорні шосе) становлять 76,7%, решта – з перехідними типами (білі щебеневі та гравійні, бруківки).

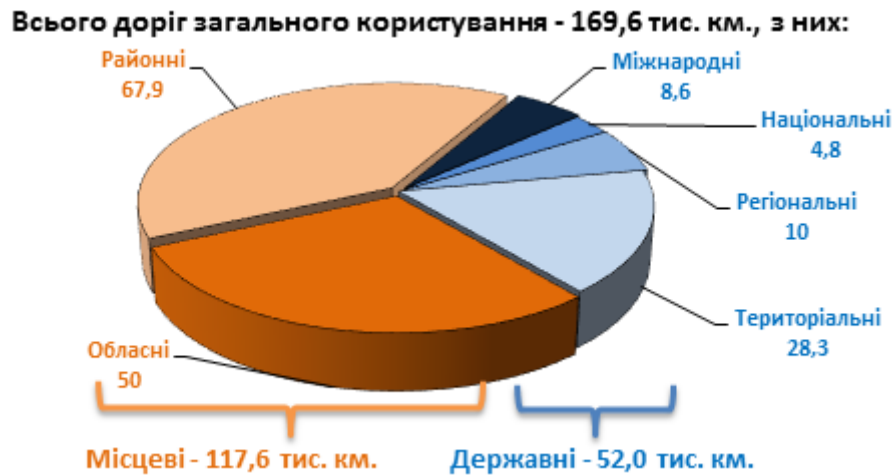

Рис.1. Структура мережі автомобільних доріг загального користування [2]

Існуючі дороги можна класифікувати наступним чином:

1. Дороги загального користування – це дороги, що фінансуються з держбюджету, перебувають у державній власності і в управлінні Укравтодору. У свою чергу ці дороги розподіляються на дороги державного і місцевого значення.

1.1. Дороги державного значення – це основні транспортні магістралі, які включають в себе міжнародні, національні та регіональні шляхи (з індексом М, Н, Р).

1.2. Місцеві дороги – це дороги обласні та районні, тобто дороги від обласних центрів до районних і від райцентрів до сіл. Дуже часто їх плутають з комунальними дорогами.

2. Комунальні дороги – вулиці і дороги міст та інших населених пунктів. Протяжність таких доріг становить близько 260 тис. км. Фінансуються такі дороги з місцевого бюджету, тобто з бюджету кожного села, селища чи міста.

Крім цих двох груп доріг є ще відомчі (технологічні) дороги та дороги на приватних територіях. Сама назва таких доріг говорить про приналежність і джерела їх фінансування.

Згідно з рейтингом Global Competitiveness Index [3], Україна опинилася на 134 позиції зі 138 за рівнем якості доріг, отримавши оцінку 2,4 бали з 7 можливих. Така ж оцінка була в минулому році, але тоді вона відповідала 132 позиції, а сам рейтинг включав 140 країн. Гірша ситуація тільки в Мавританії, Парагваї, Конго, та на Мадагаскарі. При цьому найкращі дороги в світі – в ОАЕ. Також в десятку лідерів входять: Сінгапур, Гонконг, Нідерланди, Японія, Франція, Швейцарія, Австрія, Португалія та Данія. Литва посідає 36 місце (4,9 бали), Естонія – 45 місце (4,7 бали), Чеська республіка – 65 місце (4,1 бали), Угорщина – 69 місце (4,1 бали), Польща – 72 місце (4 бали), Грузія – 78 місце (3,8 бали), Болгарія – 94 місце (3,4 бали), Латвія – 95 місце (3,2 бали), Румунія – 128 місце (2,6 бали), Молдова – 132 місце (2,5 бали).

У зв'язку з обмеженим фінансуванням біля 90 відсотків автомобільних доріг загального користування не ремонтували понад 30 років. Відтак автомобільні дороги загального користування (169,6 тис. км) не відповідають сучасним вимогам як за міцністю (39,2%) так і за рівністю (51,1%).

Обсяги фінансування доріг вміщують, крім безпосередніх витрат на утримання, ремонт та створення нової дорожньої інфраструктури, видатки, пов'язані зі: забрудненням навколишнього середовища; відбудовою дорожньої мережі після нанесення їй пошкоджень; усуненням перешкобів дорожнього руху та пробок на автодорогах; дорожньо-транспортними пригодами.

Діючим законодавством України передбачено такі шляхи фінансування дорожнього господарства:

1) з використанням бюджетних коштів - будівництво, реконструкція, ремонт та утримання автомобільних доріг загального користування;

2) за рахунок бюджетів міст та інших населених пунктів, а також інших джерел фінансування, визначених законодавством – будівництво, реконструкція, ремонт та утримання вулиць і доріг міст та інших населених пунктів;

3) за рахунок юридичних або фізичних осіб – будівництво, реконструкція, ремонт та утримання відомчих (технологічних) та автомобільних доріг на приватних територіях;

4) будівництво доріг за кошти інвесторів.

Відповідно до статті 33 Закону України "Про Державний бюджет України на

2016 рік" Кабінет Міністрів України затвердив розподіл за напрямками використання коштів, передбачених за бюджетною програмою 3111020 "Розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загального користування" у загальній сумі 6,57 млрд.грн. на 2016 рік [4]. Основні видатки передбачалося спрямувати на поточний середній ремонт автомобільних доріг загального користування - близько 3,5 млрд.грн., а також на поточний дрібний ремонт та експлуатаційне утримання автомобільних доріг загального користування - 2,5млрд.грн.

Фактичне фінансування робіт Укравтодору з розвитку мережі та утримання автомобільних доріг загального користування у 2016 році становить 662,18 млн.грн. (табл.1) [5]. При цьому основним джерелом фінансування були кошти державного бюджету (56,52%). Найбільшу статтю видатків становив поточний ремонт та утримання цих автомобільних доріг (83,62%), їх будівництво та реконструкція складала найменшу процентну величину (4,98%), а на капітальний ремонт спрямовувався також порівняно незначний розмір коштів (11,4%).

Таблиця 1

Фактичне фінансування ремонтно-будівельних робіт на автомобільних дорогах загального користування у 2016 році (тис.грн.)

Напрямки робіт	Будівництво та реконструкція автомобільних доріг загального користування	Капітальний ремонт автомобільних доріг загального користування	Поточний ремонт та утримання автомобільних доріг загального користування	Разом	%-не співвідношення
Джерела фінансування					
Загальна сума	662180,3	1515208,6	11118919,8	13296309	100,00%
в тому числі:					
кошти загал. фонду державного бюджету	23363,4	166785,4	7324870	7515019	56,52%
кредитні кошти МФО	361519	1141078,5	391138,5	1893736	14,24%
кредитні кошти, залучені під гарантії Уряду у минулі роки	232878,6	172088,7	1520250,4	1925218	14,48%
кошти місцевих бюджетів	44419,3	35256	1882660,9	1962336	14,76%
%-не співвідношення	4,98%	11,40%	83,62%	100,00%	

На 2017 рік у Державному бюджеті України передбачено 6,59 млрд.грн. для розвитку та утримання дорожньої мережі [6]. Основні видатки передбачається спрямувати на будівництво, реконструкцію, капітальний та поточний середній ремонт автомобільних доріг загального користування - 2,3 млрд.грн.(34,9%), а також на поточний дрібний ремонт та експлуатаційне утримання автомобільних доріг, зокрема, зимове утримання доріг, виконання заходів з безпеки дорожнього руху, ліквідацію деформацій дорожнього покриття тощо – 4 млрд.грн.(60,7%).

На даний час основними джерелами фінансування дорожнього господарства є надходження від акцизного збору та ввізного мита на нафтопродукти, акцизного збору та ввізного мита з імпортованих на митну територію України транспортних засобів та шин до них.

Незважаючи на невдалі попередні спроби створення Державного дорожнього фонду, Верховна Рада України у жовтні 2016 року ухвалила законопроект №4015а «Про внесення змін до Бюджетного кодексу щодо удосконалення механізму фінансування дорожньої галузі» [7], який передбачає створення Державного дорожнього фонду України. До фонду планується залучати акцизний податок, ввізне мито на нафтопродукти і транспортні засоби, плату за проїзд дорогами транспортних засобів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні. Цей закон набирає чинності з 1 січня 2018 року. За попередніми підрахунками уряд планує залучити до фонду близько 40 млрд.грн. щорічно.

Також депутати ухвалили закон щодо джерел фінансування дорожнього господарства України [8]. Цей документ передбачає, що дохідна частина Державного дорожнього фонду формується за рахунок, серед іншого, акцизного податку з вироблених в Україні пального і транспортних засобів, акцизного податку з ввезених в Україну

пального і транспортних засобів, ввізного мита на нафтопродукти і транспортні засоби. Закон також встановлює, що вказані надходження зараховуються до спеціального фонду у 2018 році у розмірі 50 відсотків, у 2019 році – 75 відсотків, з 2020 року – 100 відсотків.

Відокремлення джерел фінансування дорожнього господарства в окремий фонд допоможе забезпечити стабільне фінансування дорожнього господарства і дозволить запобігти направленню джерел фінансування дорожнього господарства на інші цілі. При цьому визначення обсягів фінансування дорожнього господарства повинно виходити з загальної стратегії і програм розвитку всіх видів транспорту. Також в довгостроковій перспективі необхідно враховувати наступне:

- роль та вагу автомобільного транспорту у виконанні перевезень вантажів та населення для забезпечення потреб економічного розвитку країни;
- зміну мобільності населення;
- порівняльні витрати і вигоди суспільства, пов'язані з розвитком автотранспорту і відповідної йому дорожньої мережі.

Висновки та пропозиції. Україна має розгалужену мережу автомобільних доріг загального користування, управління якою здійснює Укравтодор. Фінансування дорожнього господарства здійснюється за рахунок державного та місцевих бюджетів, а також кредитних коштів. Постійне недофінансування дорожньої галузі призводить до істотного погіршення технічного стану автомобільних доріг та рівня безпеки дорожнього руху, відсутності можливості повного використання транзитного потенціалу країни, небезпеки втрати стратегічної мережі автомобільних доріг.

З метою прямого та стабільного фінансування дорожньої галузі був прийнятий законопроект, який передбачає створення Дорожнього фонду України. Слід відмітити, що розподіл коштів на будівництво нових автодоріг та утримання існуючої дорожньої

мережі повинен відбуватися на основі будівництва та реконструкції автодоріг довгострокових планів і програм розвитку повинно прийматися виходячи з економічної дорожньої інфраструктури. А рішення щодо та соціальної необхідності та доцільності.

Список використаних джерел:

1. Державне агентство автомобільних доріг України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ukravtodor.gov.ua/ukravtodor/pro_nas.html
2. *Технічний стан автомобільних доріг загального використання / Міністерство інфраструктури України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mtu.gov.ua/content/tehnicnyi-stan-avtomobilnih-dorig-avtomobilnih-dorig-zagalnogo-vikoristannya.html>*
3. *Global Competitiveness Index. Competitiveness rankings / World Economic Forum [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index/competitiveness-rankings/#series=EOSQ057>*
4. Про розподіл видатків державного бюджету, передбачених за бюджетною програмою 3111020 «Розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загального користування» на 2016 рік: Розпорядження Кабінету Міністрів України №154-р від 14.03.2016 / Урядовий портал [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=248890454>
5. Лист Укравтодора №1405/1/5.1-9-54/15 від 29.03.2017 / Доступ до правди [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dostup.pravda.com.ua/request/19468/response/35121/attach/3/..pdf>
6. Про розподіл коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою 3111020 «Розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загального користування», на 2017 рік: Розпорядження Кабінету Міністрів України №14-р від 18.01.2017 / Урядовий портал [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249717127>
7. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо удосконалення механізму фінансування дорожньої галузі: Проект Закону України №4015а від 15.07.2016 / Верховна Рада України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59785
8. Про внесення змін до Закону України «Про джерела фінансування дорожнього господарства України» щодо удосконалення механізму фінансування дорожньої галузі: Проект Закону України №4014а від 15.07.2016 / Верховна Рада України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59784

Николайчук А.А., Тюлькина Е.А.

АНАЛИЗ ФИНАНСИРОВАНИЯ ДОРОЖНО-СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ В УКРАИНЕ

Статья посвящена анализу финансирования дорожно-строительной отрасли в Украине. Рассмотрены задачи Укравтодора и структура сети автомобильных дорог общего назначения. Приведена классификация существующих дорог. Определены пути финансирования дорожного хозяйства. Проанализировано фактическое финансирование ремонтно-строительных работ на автомобильных дорогах общего пользования в 2016 году. Рассмотрен законопроект, направленный на создание Государственного дорожного фонда Украины. Обоснована необходимость определения объемов финансирования дорожного хозяйства на базе долгосрочной программы развития транспорта.

Ключевые слова: Государственное агентство автомобильных дорог Украины, дорожное хозяйство, автомобильные дороги, финансирование, государственный и местный бюджеты, Государственный дорожный фонд

Nikolaichuk A., Tiulkina K.

ANALYSIS OF THE ROAD-CONSTRUCTION INDUSTRY FINANCING IN UKRAINE

This article analyzes the financing of road construction industry in Ukraine. The tasks of Ukravtodor and structure of general-purpose highway were considered. The classification of existing roads was cited. The ways to finance road infrastructure were identified. The actual financing of repair and construction works on public roads in 2016 was analyzed. The bill aimed at the creation of the Ukrainian State Road Fund was considered. The necessity to determine the amount of financing road infrastructure based on a long-term program for the transport development was justified.

Key words: State Agency of Highways of Ukraine, road household, highways, financing, State and local budgets, State Road Fund